

ADAM EN EVA LEGENDE

2 maart 1973

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar, denk dus zelf na. Ons onderwerp voor het heden kan door u uit de zaal gesteld worden. Mag ik weten wat uw keuze is?

ADAM EN EVA LEGENDE

Het zal u duidelijk zijn, dat het eerste boek van het O.T grotendeels uit een gelijkenis bestaat. De legende van Adam en Eva is zeker geen feitelijk verhaal wat we zonder meer kunnen nagaan. Wanneer Kaïn zijn broer dood heeft geslagen - in die dagen had men ook al van die problemen - vlucht hij weg naar een vreemd volk. Waar zou dit volk vandaan moeten komen, als Adam en Eva letterlijk de eerste mensen op deze wereld waren? Het is blijkbaar niet zo, dat ook dit alles door Eva is voortgebracht, want anders zou men daarover toch wel iets vermeld hebben. Dit alleen maakt al duidelijk, dat we hier niet mogen uitgaan van een letterlijke waarheid.

De vraag, die nu rijst, is: Waar gaat dat verhaal dan wel over? Wat bedoelen ze daarmee? Maar bij nadere beschouwing blijkt dan, dat in de omschrijving van het paradijs elementen verborgen zijn, die eerder doen denken aan oude versleutelde geschriften. Daar zijn bv. de twee bomen, waaronder die van goed en kwaad, de vier stromen, de grenzen die niet overschreden lijken te worden. Dan is er het wandelen met God, de vrede tussen de dieren, waarbij zelfs de leeuw naast het lam ligt. Adam geeft al het levende namen. Daarbij komt nog, dat enkele legendes met dit verhaal verweven zijn, die even oud of mogelijk ouder zijn dan het geschreven verhaal over Adam en Eva. Daar is o.m. het verhaal over Lilith, die de eerste vrouw van Adam zou zijn geweest, maar te dierlijk was en daarom uit het paradijs verdreven zou zijn.

De conclusie die men dan kan bereiken is dat men hier in versluisde termen iets duidelijk heeft geprobeerd te maken. Het is geen scheppingsverhaal, persé weergegeven in feitelijk juiste beelden. Het is eerder een benadering van een ontwikkeling die zich waarschijnlijk in de mensheid heeft afgespeeld en waarbij verschillende elementen optreden, waardoor we het verhaal toch wel kunnen duiden.

In de eerste plaats: Adam geeft namen. Dat betekent dat Adam wordt voorgesteld als een vertegenwoordiger van een nieuw soort mens. Anderen hebben dit nog niet gedaan, hij benoemt echter de dingen. In de tweede plaats: Hij leeft in een paradijs, waarin de bomen een grote rol spelen, zoals de boom van kennis van goed en kwaad en de andere of levensboom. Over de soort en betekenis van deze bomen wordt al lang hevig gevochten en een antwoord is nog niet gevonden. Maar het is zeker dat Adam zich dus in een keuzesituatie bevindt, waarin de uiteindelijke keuze geheel aan hemzelf wordt overgelaten. Het paradijs wordt doorsneden door vier stromen. Velen maken hieruit dat in het geheel de vier elementen en hun samenloop een rol spelen.

Ik denk aan een heel ander verhaal, dat meer wetenschappelijk verantwoord is: Eens leefden de voorvaders van de mensen als dieren. Ze leefden wel in groepen en stamverenigingen, maar ze dachten zelf niet na. Het waren andere krachten, zo stelt men in bepaalde esoterische groepen, die deze groepen door middel van hun instincten regeerden. Er was sprake van een bepaalde trek, een bepaalde paartijd, zaken die - zoals bij de dieren - niet redelijk beseft of beredeneerd werden. De zaak was nu eenmaal zo eenvoudig en daarom handelden men in overeenstemming met onbewuste drijfveren.

Nu komt daar opeens een nieuwe soort. Deze soort leeft niet langer in een natuurlijke en ondenkende aanvaarding van alles, wat er bestaat. Men neemt bewust waar, maakt onderscheid, komt tot aanduiding en erkenning van de verschillende wezens en waarden. Dat is dan inderdaad een mens en men zou zelfs bij het hanteren van bepaalde maatstaven kunnen stellen, dat dit dan de eerste werkelijke mens is, terwijl alles, wat voor hem bestond, dierlijk van aard was. De geschiedenis van de mensheid, zoals onderzoekers hebben geconstateerd, maakt duidelijk dat op een gegeven ogenblik een nieuwe soort mens optreedt, terwijl de oudere soorten langzaam door hem en zijn nakomelingen worden vervangen.

We kunnen hier de tussenliggende schakels tussen dier en mens moeilijk vinden, maar het is wel zeker dat op een gegeven ogenblik in de geschiedenis een mensenras ontstaat, dat een vrije wil kent, dat zich naar eigen wil door de wereld kan bewegen, een zeker intellect bezit, van werktuigen gebruik maakt, terwijl kort daarvoor er alleen maar sprake is van een ras, dat mogelijk wel enkele pré-menselijke eigenschappen bezit, maar blijkbaar dan toch als dier leeft. Bij dit ras is schijnbaar geen kennis van of gebruik van werktuigen, terwijl men waarschijnlijk niet in een beredeneerde groepsvereniging leeft, maar eerder in een door territorium bepaalde reeks groepen. Mij lijkt het, dat de paradijsmythe in de eerste plaats duidelijk wil maken, dat er op een gegeven ogenblik iets veranderde: Er ontstond 'de mens', datgene wat we nu nog zijn. Deze mens, zo vernemen we verder, wandelde met God. Je zou kunnen aannemen dat hiermee vooral werd weergegeven dat deze mensen een begrip van het onzienlijke, van het hogere hadden verkregen en niet daardoor zonder meer werden gedirigeerd, maar tot een uitwisseling met dit Hogere wisten te komen.

Wat betekent die boom van kennis van goed en kwaad? De eerste mens zal hogere krachten hebben gekend en daarmee ook bewust contact gehad hebben. Hij zal onderscheid hebben gemaakt in zijn omgeving, maar hij was verder een normaal deel van de ecologie, de natuurlijke functies van evenwicht vervullen en zich niet buiten de natuurlijke gang van zaken plaatsende. De mens was opgenomen in de wisselwerkingen van de natuur, werkte niet, voedde zich met datgene wat aanwezig was. Mogelijk is het in dit verband ook betekenis dat er volgens het verhaal een boom met vruchten stond, waarvan de mens vrij mocht eten, terwijl de boom der kennis hem verboden was. Hij leefde blijkbaar in een omgeving waarin hij geen voedselgebrek kende. Dit zuiver natuurlijke element van het leven wordt nog steeds benadrukt door de vermelding, dat zij - Adam en later Eva, naakt en zonder schaamte leven - wat een overblijfsel lijkt te zijn van een meer dierlijke manier van gedrag. Dan verwerft de mens echter kennis en begint de mode bij het eerste blad.

De vraag is dan verder, of de beruchte verleidingsscène, waarin de slang Eva ertoe brengt van de appel te eten, opdat zij en haar nageslacht voortaan "aan God gelijk zouden zijn" niet eveneens symbolisch te interpreteren is. Eva verleidt Adam. Trek je daarvan maar niet te veel aan, dames, want dit boek is door mannen in een mannenmaatschappij geschreven. Een eerste vraag is, of de slang nu wel echt een dier is. Zo niet, waarom juist deze dierlijke vorm wordt gebruikt. De slang is een symbool van angst, iets waar de mens bang voor is, iets dat voor hem verwerpelijk is. Het verwerpelijke brengt de mens er echter toe, volgens het verhaal, om de dingen niet alleen maar van elkaar te onderscheiden, maar te weten waarom. Ik geloof dat op het eerste ogenblik, dat een mens zich bewust afvraagt 'waarom?', we zijn gekomen aan de beruchte scène van de verleiding, de eerste keer dat een Adam er invliegt, in de fruithandel van Eva..... Nee, zo heb ik het niet bedoeld.

De situatie is verder eigenaardig: Wanneer je gaat oordelen en begrijpen, zal dit ook gelden tegenover een Hogere Kracht. Wanneer God Adam roept, zo wordt Hij wel als toornig voorgesteld, maar de angst van Adam lijkt mij eerder te verklaren uit een begrip voor het wezenlijke van het Hogere, iets wat hij tot dan als normaal en zonder nadenken had aanvaard. Dan staat er, dat de eerste mensen zich opeens schaamden voor hun naaktheid. Ik heb het gevoel dat het hierbij niet gaat over schaamte, zoals de schrijvers van het boek deze kennen, doch dat het eerder een kwestie was van belangrijke lichaamsdelen opsieren, er de aandacht op vestigen.

Volgens de legende worden de bladeren in ieder geval precies daar gehecht waar we bij primitieve volkeren zelfs nu nog enige sier zien, zelfs wanneer er van een schaamtebegrip in de in het Westen gangbare zin van het woord geen sprake is.

Dan krijgen we nog een wonderlijk verhaal: Ze worden het paradijs uitgedreven. Er wordt niet precies gezegd, hoe dit gebeurd zou zijn, maar God beveelt hen te gaan en het paradijs is dan plots voor goed verloren. Voor dat paradijs staat dan een engel met een vlammend zwaard. Ik vraag me af, hoe dit wel kan, hoe dit alles in elkaar steekt. Want ik kan er niet van uitgaan dat er een wezenlijke engel komt met een vlammend zwaard, waarbij het genoemde wapen bovendien ver vooruitloopt op datgene wat de mensen in die tijd konden begrijpen. Adam en Eva konden eenvoudig niet weten wat een zwaard was. Toch is er een verklaring denkbaar, die mogelijk gelijktijdig het geheim van de slang zou kunnen oplossen. Ik denk aan ruimtevaart.

Stel een landing van een ruimtevaartuig op deze wereld. Daarbij zal voor niet beschaafde mensen het vuur van de landingsraketten wel het meest opvallende verschijnsel zijn. Stel verder, dat dit voertuig, om welke reden dan ook, snel moet vertrekken en daarbij niet alleen gebruik maakt van raketten, maar ook van een atoomaandrijving. Ik denk hierbij aan een stuwring, zoals die ontstaat wanneer bij een reactoraandrijving water als stuwmasse wordt gebruikt. In een ruime omgeving ontstaat dan een radioactieve besmetting, zodat voor enige tijd alles in de omgeving tot dood land wordt. Wij kunnen verder gaan dan dit en ons afvragen of de God, waarmee Adam wandelde nu wel een kosmische God was. De omschrijving zou voor primitieve mensen ook een contact met een veel hogere beschaving kunnen inhouden. Het is t.m. denkbaar dat zoiets is gebeurd.

Zo geredeneerd is het ook niet zo vreemd dat staat, dat de uitgestoten nog een vloek dragen: Eva zal baren in pijn, Adam zal in het zweet zijns aanschijns voortaan zijn brood moeten verdienen - waarop je verder kunt opmaken, dat de wereld weer een hele eind is gevorderd in een ontwikkeling, want dat laatste gebeurt tegenwoordig niet zo vaak meer. Als we ons voorstellen dat een wezen dat nog nooit heeft gewerkt en zich dus nog niet bewust taken heeft gesteld, zich plots een taak gaat stellen om zo de omgeving te kunnen domineren, zal een druk optreden, waardoor dit 'zweet' verklaarbaar wordt. Het baren in pijn lijkt mij in dit geval een bijvoeging te zijn, die tot doel heeft de vrouwen tevreden te stellen. Want alle baren brengt een reeks van weeën met zich mee. Dat zal, als Eva gebaard heeft voor zij het paradijs verliet, ook voordien wel het geval geweest zijn, ofschoon het het mogelijk minder duidelijk beseft werd.

Adam en Eva hebben volgens het verhaal twee kinderen: Kaïn en Abel - waarbij het volgens mij typerend voor de mens is, dat Kaïn steeds in een eerste plaats wordt genoemd. Beiden offeren aan God of de goden. Bij nader inzien van de beschrijving blijken zij twee verschillende soorten mensen te vertegenwoordigen: Abel is een landbouwer en herder. Hij brengt plantaardige aanbiedingen. Kaïn, zo laat het verhaal ons vermoeden, is een zwerver, een jager geweest. De rook van de aanbiedingen pleit voor het gestelde: Wanneer we plantaardige stoffen verbranden, is de rook lichter, heeft minder neiging om neer te slaan enz. dan bij het verbranden van vlees en huiden. Waarbij verder kan worden opgemerkt dat het geheel verbranden van vlees e.d. meer energie, meer vuur vereist. De rook is zwaarder en olieachtig. Beiden vereren een God, die 'in de hemel is', wat wijst naar de ruimte die boven de aarde is.

Bij ontleding van het verhaal kom ik dan ook tot de conclusie, dat hier sprake is van een legende, waarin een reeks ontwikkelingen en gebeurtenissen is samengevat, die blijkbaar betrekking heeft op een bepaalde groep, maar niet op het geheel van de mensheid. Het gaat om een ontwikkeling en belevingen die waarschijnlijk - al zijn we hiervan niet helemaal zeker - plaats hebben gevonden in Klein Azië. Dat men het paradijs wil vinden tussen Eufraat en Tigris is ook alweer begrijpelijk, wanneer we ons realiseren dat de eerste beschavingen en steden, die voor de Semitische volkeren belangrijk zijn geweest - en waarvan bv. Abraham weg trok - gelegen zijn geweest in dit gebied. Zelfs de neiging het paradijs in een bepaalde omgeving te plaatsen, waarbij men afgaat op omschrijvingen en commentaren van de ouden, wijst op een enkele en beperkte groep.

Je kunt veel vermoedens uitspreken, veel verklaringen geven. Maar mij dunkte dat het beter is om ons eens af te vragen wat deze legende, deze overlevering ons te vertellen heeft. Dan kan worden gesteld: perfecte vrede ontstaat eerst daar, waar de vier stromen van het leven - waarschijnlijk de vier toen gekende elementen weergegeven - samenvloeien in één geheel. De mens staat a.h.w. tussen twee bomen, twee zuilen. Een daarvan geeft hem kracht en leven en is voor hem de juiste. De andere brengt hem wel kennis, maar deze kennis maakt het de mens weer onmogelijk zonder schuldgevoel of verzet naar de bron van alle krachten op te zien. Lange tijd heeft men dan ook als stelling gehanteerd dat het woord, dat kennis altijd schadelijk is voor de bewustwording en de mens vervreemdt van God. Wat niet geheel onjuist zal zijn, daar in uw dagen nog steeds blijkt, dat het wetenschappelijke denken het de mens zeer moeilijk of zelfs onmogelijk maakt de bovenzinnelijke en bovenzintuiglijke werkelijkheid te accepteren.

Wie zich realiseert, hoe het paradijsverhaal in feite duidelijk maakt, waarom de mensen leven zoals zij doen, en waarom er bij hen vele bekwaamheden zijn ontstaan, zo lijkt het wel dat in de eerste plaats de schrijvers de mensen een verklaring wilden geven voor de moeilijkheden van hun leven. De nadruk op de erfzonde is pas van veel latere datum en wordt blijkbaar dan vooral gebruikt om de mensen een schuldgevoel aan te praten, zelfs als ze niets hebben gedaan. Maar zelfs in een ver verleden heeft men de mens willen troosten door op te merken: je hebt het niet gemakkelijk, maar God heeft dit zo gewild.

Overigens zijn er veel niet-Bijbelse legendes, die volgens mij ergens op feiten zijn gebaseerd. Kaïn trekt weg naar een ver volk en neemt daar een vrouw. Dat zal dan ook wel een jagersvolk zijn geweest. Het is denkbaar, dat jagersvolken veel meer belang hadden bij de ontwikkeling van goede en duurzame wapens dan de landbouw bedrijvende volkeren. De legende zegt nu, dat uit het geslacht van Kain de eerste smid zou zijn voortgekomen. Historisch gezien kunnen we echter wel bewijzen dat de smeedkunst nog maar enkele duizenden jaren oud is, waarbij het dan nog gaat om zeer zachte metalen. Koper wordt bijvoorbeeld pas in grotere mate gesmeed en gesmolten rond 2000 v.Chr. Deze legende is dus in de eerste plaats een in symbolen gehulde verklaring over afwijkende ontwikkelingen; als zodanig lijkt zij mij, ook al staat zij niet in de bijbel, toch een goede aanvulling daarvan. Ik ben n.l. van mening dat de bijbel, zeker in de eerste vijf boeken, geen beeld geeft van de werkelijkheid, maar probeert de wereld aanvaardbaar te maken en daarbij vele oude overleveringen, legenden, dromen samenvoegt tot een geheel.

In dit verband denk ik ook aan de legende van de zondvloed. Je moet me alleen maar vergeven dat ik nu even van het gestelde onderwerp afdwaal. Let wel: het zondvloedverhaal is voor mij een legende, geen zonder meer feitelijk verhaal. Er zijn zulke grote overstromingen geweest. Het is zelfs denkbaar dat er eens een reeks van rampen en overstromingen is geweest, die t.m. een groot deel van de wereld omvat hebben. Hierbij denkt men soms aan het neerstorten op de aarde van een eerste maan, die de aarde zou hebben gehad, een zogenaamde ijsmaan. Dit zou dan gebeurd zijn, doordat een komeet met ongewoon veel materie in de kop binnendrong in het zonnestelsel. Het resultaat zou zijn geweest dat de indringer in een baan om de aarde gevangen raakte, waarbij enorme explosies bovendien materie van de aarde binnen zijn aantrekking zouden hebben gebracht. Dit alles zou bovendien gepaard zijn gegaan met een aanmerkelijke verplaatsing van de aardas, wat het voor mij wel aannemelijk maakt, dat grote vloedgolven de aarde omspoeld hebben.

Wat overigens een theorie is. Er zijn wel enkele dingen die pleiten voor het voorkomen van zo'n plotselinge en de hele aarde betreffende ramp. Daar zijn bv. de kudden van mammoets en wolhuid-rinocerossen, zelfs sabeltijgers, die men in het ijs van de pool ingevroren kan vinden. Ze stierven blijkbaar in zeer korte tijd en niet na een langere vlucht; van vondsten weten we dat de magen gemeenlijk nog vol waren. Deze dieren zijn in een zeer korte tijd door een zeer plotselinge klimaatverandering gestorven. Ook legenden die we elders horen, pleiten er voor dat er een soort zondvloed moet zijn geweest. Bij de Negers vinden we veel zondvloedverhalen, maar evenzeer horen we dergelijke verhalen in het Babylon van eens. Ook in Zuid-Amerika vinden we dergelijke legenden aan, ofschoon hierbij minder over de wateren wordt gesproken en meer over een regen van vuur en rotsen, die op de aarde neerkwam.

De mensen zouden zich gered hebben door zich hiervoor te verschuilen in diepe grotten onder in de aarde. In Tibet horen wij een dergelijke geschiedenis. Alleen speelt hierbij bovendien een strijd een rol. De heerser trekt zich met zijn volgelingen terug onder de aarde en wordt later de koning van de wereld. Als zodanig speelt hij in vele Tibetaanse overleveringen en legenden een rol. Er is kennelijk wel iets gebeurd. Houden we echter rekening met de wijzen, waarop die legenden bestaan, dan blijkt dat er van een alomvattende vloed niet zoveel waar moet zijn geweest, maar dat eerder moet worden gesproken van een reeks lokale overstromingen van grote omvang.

De Noë-figuur vinden we ook in vele legenden aan. Soms wordt hij aangespoeld op de laatste overblijfselen van een overstroming, soms bereikt hij met een soort kano een groep overlevenden, zoals bij de Afrikaanse legenden. Elders vinden we iets wat aan de ark doet denken, weer in andere gevallen wordt de overlevende, al dan niet alleen, door goden geleid naar een tevoren voorspelde bestemming. Je kunt zo voortgaan. Altijd weer is er zoveel overeenkomst tussen vele andere overleveringen en de inhoud van de eerste boeken van de bijbel, dat de universaliteit van de daarin verhaalde geschiedenissen in een gunstig licht komt te staan. Het is wel niet zo, dat de bijbel een geheel waar verhaal vertelt in de zin van: alles is letterlijk en precies, zoals het in de bijbel geschreven staat, ook gebeurt. Wel zien wij, dat denkwijzen, verhalen e.d. overal op de wereld voorkomen en in meerdere gevallen zodanig, dat de bijbel zelf niet de bron van de volksoverleveringen kan zijn.

Mogelijk zouden we dus om iets meer over de Adam en Eva-legende te leren, ook eens elders moeten kijken. De eerste mensen in Indiaanse legenden worden door Goden gemaakt, op de wereld neergezet, waarop ze onmiddellijk vreemde stammen verslaan. Ook hier kan men zich afvragen of mogelijk ruimtevaart mede een rol speelt. Daarnaast gaat het blijkbaar om mensen, die een groter intellect hebben, dan degenen die ze overwinnen en mogelijk van wapens gebruik maken die anderen nog onbekend zijn, gewassen verbouwen die tot op dat ogenblik nog door niemand werden verbouwd. Bij de Negers wordt de eerste mens gemeenlijk geboren uit het geweld van de natuur, maar ook deze mensen zijn dan wel onmiddellijk in staat om zich een huis te bouwen. Waarop zij alle volkeren rond hen regeren. In de eerste menslegenden in Azië valt op dat de goden zich bezighouden met de mensheid. Indra karnt het wereldgif enz. enz. Deze goden brengen de mens voort. Het gaat hier wel op een wat natuurlijker wijze. De eerste mens wordt bijvoorbeeld niet uit klei gemaakt. Hier lijkt het er wel op, of volgens overlevering, dat de mensen zijn voortgekomen uit de paring van niet-menselijk wezens.

Eveneens in India komen we overigens ook nog legenden tegen, waarbij de goden uit de hemel neerdalen en zich vrouwen van de aarde nemen, waaruit dan vorstengeslachten worden geboren, terwijl de eerste van het geslacht bovendien wordt beschouwd als de eerste mens op aarde. In Egypte vinden we soortgelijke verhalen, die echter langzaam maar zeker zijn aangepast en opgenomen werden in de godenleer. Ook hier gaat het over twee mensen die uit een god, die de aarde betreedt, geboren worden. Deze twee mensen, broer en zus, kunnen onder de mensen hun gelijken niet vinden en trouwden daarom met elkaar. Wat dan weer allerlei consequenties heeft gehad en later, door een opneming van een deel van deze legenden in de leer, tot allerlei gebruiken, die weer in uw dagen misvattingen doen ontstaan over het huiselijke leven van de farao's.

Al die dingen tezamen maken duidelijk, dat er wel ergens iets van waar is. Maar dat iets, wat er waar is, is overgedragen van geslacht tot geslacht. Het is een verhaal geworden, waarmee mogelijk bekende waarden verklaard kunnen worden en uiteindelijk tot een mysterie worden, waaraan men de eigen meerwaardigheid probeert op te hangen. Wanneer ik dit overal zie is mijn stelling: dit kan geen enkel gebeuren zijn geweest, al is het ook nog zo leuk om te beweren, dat we allemaal familie van elkaar zijn, omdat we allemaal van Adam en Eva stammen. Je kunt ten hoogste zeggen dat er in een bepaalde periode in de geschiedenis van deze wereld - waarschijnlijk op verschillende tijdstippen, maar toch wel binnen een periode van ongeveer 10.000 jaar - op verschillende plaatsen van de wereld mensen zijn geweest, die zich los gingen maken van de instinctieve drang, die hun omgeving beheersten en tot een meer zelfstandig denken kwamen, daarmee tijdelijk de leiders van hun wereld zijn geworden.

Dit acht ik de meest juiste uitleg omtrent de legende, waarover u het een en ander wilde weten. Mogelijk meent u, dat door deze uitleg God minder groot is? Ik meen van niet. Ik voel minder voor een God die als pottenbakker moet optreden, dan voor een God die in staat is alleen door zijn wil alles volgens wetten te doen ontstaan in een geheel, dat veel meer omvat dan de mensheid alleen.

Men zal zeggen, dat ik hiermee de bijbel aantast en dat mag niet, want deze is toch Gods woord. Ik meen dat ik de eigen waarde van de bijbel niet aantast met mijn beschouwing. Het enige wat ik aantast, is het geloof in de letterlijke waarheid daarvan. En dit lijkt mij niet zo belangrijk, want de meeste mensen die beweren te geloven in de letterlijke waarheid van de bijbel en dit geloof van anderen eisen, leven alsof ze er helemaal niet in geloven. Zo ik in dit opzicht faal, heb ik tenminste iets gezegd dat bij velen innerlijk leeft. We kunnen verliefd zijn op een theorie, maar als men er niet naar leeft, is ze van geen werkelijke betekenis.

Ten laatste zou men nog kunnen opmerken: Wanneer je begint de bijbel aan te tasten door de letterlijke waarheid daarvan te ontkennen, wat blijft er dan nog over? Mijn antwoord hierop is: De God, waarmee volgens het verhaal Adam al wandelde. In ons kennen we hogere waarden. Laat ons dan daaruit leven. Ik meen dat dit een meer sprekende en meer werkelijke God is, dan wij ooit zullen kunnen ontmoeten in boeken, zelfs als de bijbel, hoe mooi en goed zij overigens zijn.

Is dit voldoende voor u? Heeft u commentaar?

Vraag: Wat is uw mening over het scheppen van de vrouw uit de rib van Adam? Is dat een vergissing? Wat is uw mening?

Antwoord: Ik moet zeggen dat ik geen vrouwenhater ben en dien ten gevolge geen bezwaar heb tegen deze speciale soort ribstuk. Ik dacht dat we ook hier weer te maken hebben met een legende die mogelijk ergens in het begin van de menselijke geschiedenis waar geweest kan zijn. Vinden we niet overal de hermafrodit, het zichzelf continuerende wezen, het wezen waarin man-vrouw als eigenschappen gelijktijdig aanwezig zijn, terug in de legenden van de volkeren en zelfs soms in hun wijsgerige beschouwingen? Mijn conclusie is dat, zo Eva uit Adam geboren wordt, en deze daarna als man op gaat treden, hij daarvoor toch iets anders moet zijn geweest. Overigens lijkt het mij op zich geen bijzonder belangrijk probleem, want u kent beide seksen. Maar zou dit niet het geval zijn, dan wil ik wel verklaren, dat Adam tegenwoordig hele mooie ribben heeft.

Vraag: Duidt dit goddelijke hermafroditisme op een derde soort of zo?

Antwoord: Ik vraag me af of de hermafrodit als derde soort kan worden beschouwd, daar, voor zover mij bekend, deze nu niet voorkomt. Wel is de hermafrodit een vereerd wezen, een ideaal, vooral in bepaalde beschouwingen van de oudheid. Het lijkt me niet onmogelijk - al kan ik niet zeker zeggen dat het waar is - dat men het verhaal over het maken van de vrouw uit Adam terug heeft gedacht aan een legende over wezens, die uit zichzelf voortbrachten. Overleveringen omtrent het bestaan van die wezens kunnen we echter weer terugvoeren op het feit, dat er een periode in de menselijke geschiedenis is geweest, waarin men zich helemaal niet bewust was van de oorzaak van een bevalling. Het aandeel van de man hierbij werd eenvoudig niet begrepen. Ik ben van mening dat dit oude geloof aan het zelfbarende zijn van de vrouw een aanleiding heeft gevormd tot de verhalen over hermafrodieten. Een ander deel heeft immers geleid tot een aanbidding van de moeder, later de heilige moeder en voortlevende tot in de Romeinse tijd in de Kybyle verering, welke eveneens door het geheel van Europa en zuid-Azië te vinden is. Ik neem aan dat enige kennis van dergelijke overleveringen heeft bestaan bij de joden - die immers weer veel kennis hadden opgedaan in Egypte, terwijl Mozes zelfs een Egyptische inwijding had gehad - aanleiding werd tot deze interpretatie die bovendien de superioriteit van de man onaangetast laat.

We hebben nog wat tijd over, daarom wil ik nog iets zeggen over een ander onderwerp.

DE JUISTE PEDAGOGIEK

De juiste pedagogiek bestaat niet werkelijk. Ze is immers altijd weer gebaseerd op een maatschappijbeeld en gebaseerd op het overdragen van de in de gemeenschap levende kennis, eventueel vermeerderd met de daarin levende idealen.

Pedagogiek is dus in feite: Het inpassen van het jonge individu aan de gemeenschap van de volwassenen. Indien men bij de opvoeding alleen denkt aan de mogelijkheid voor het kind zo juist en zo snel mogelijk volwassen te worden, zo lijkt mij een vorm van opvoeding verkieselijk, waarin het kind, in een zo groot mogelijke vrijheid voor zichzelf tot de conclusie wordt gebracht dat bepaalde kennis begeerlijk of noodzakelijk is. Ik denk hierbij aan een absoluut vrije opvoeding, waarin de kinderen ook hun onderlinge agressies en tot op zekere mate ook hun agressie tegenover de wereld tot uiting kunnen brengen zonder daarin belemmerd te worden. Kinderen dus, die opgroeien, maar die niet gedresseerd worden. Wanneer ik echter in de eerste plaats wil uitgaan van een mens, die in de samenleving past, dus iemand die erg volgbaar en gehoorzaam is, die alle gedachtenbeelden zonder meer aanneemt, dan moet men uit te gaan van de dressuurmethode.

Wat de kennis betreft, zijn er soortgelijke problemen. Aan de ene kant kun je je afvragen, of het nu echt zo belangrijk is, dat iemand weet dat er ooit een Philips de Goede heeft geleefd, dat er een Karel de Grote en een Karel de Kale hebben geleefd en dat in een nog verder verleden een zekere Nero viool heeft gespeeld - wat iets heel bijzonders is, omdat er in het verleden nog geen viool bestond. Dat wat geschiedenis betreft. Wat aardrijkskunde betreft: enige kennis van eigen land en algemene kennis omtrent de wereld lijkt mij voor een kind en een mens wel prettig. Maar aan de andere kant vraag ik me af, of het wel zo belangrijk is om alle kleine landjes en alle grenzen uit het hoofd te leren. Het doet me denken aan een kleine jongen die aardrijkskunde van Afrika moest leren en de vinger op stak en vroeg: Juf, zijn ze nu al klaar met al die staten? Nee, zei de juf, dat verandert nog steeds. Dan, zo sprak het kind, wacht ik wel met leren tot ze klaar zijn.... Waarmee ik maar uit wil drukken, dat volgens mij in het onderwijs ook in deze dagen veel onnutte, althans niet bepaald nuttige vakken bestaan, waaraan men als mens later betrekkelijk weinig heeft, terwijl men later de kennis, indien noodzakelijk, in korte tijd selectief op kan doen. De nadruk die op dergelijke vakken heel vaak wordt gelegd lijkt me onjuist.

Ik denk dat pedagogiek in het geheel en dus niet alleen binnen de scholen, gericht zal moeten zijn op een zo zelfstandig mogelijk leven van het individu en wel zo snel mogelijk. Dit alles gepaard gaande met een zelfstandig denken en vermogen tot handelen. M.i. kun je dit wel het best bereiken door de kinderen niet te verwennen, te beschermen tegen alle ongevallen en alle werkelijke gevolgen van hun eigen fouten. Hierbij zou men natuurlijk een uitzondering moeten maken in die gevallen, waarbij de consequenties voor het kind te groot zouden worden, of eigen vermogen om te handelen tekort zou schieten. Ik ben me ervan bewust dat deze manier van opvoeden grote eisen stelt, zowel aan de oplettendheid van de ouders als aan hun zelfbeheersing: deze laatste heb je wel nodig, wanneer je echt niet in wilt grijpen, tot het werkelijk noodzakelijk is.

Ik meen verder dat de opvoeding gepaard zou moeten gaan met een zo snel mogelijke toewijzen van een taak aan het kind. Het komt in een wereld waarin het moet werken. Het lijkt mij dwaas om een kind op te voeden met het denkbeeld, dat het vrij is en dat anderen wel alles zullen doen wanneer het uiteindelijk toch door arbeid van welke aard dan ook voor het eigen levensonderhoud zal dienen te zorgen. In het huidige systeem krijgt het kind het gevoel, dat het, buiten leren, geen werkelijke taak heeft. Het eist dan ook vermaak, rechten, zonder dat het geneigd is hier werkelijk iets tegenover te stellen. De hiaat tussen het kindzijn en volwassenheid is groot. Waarbij zij opgemerkt, dat deze volwassenheid als door mij nu bedoeld vaak eerst begint, wanneer het onderricht beëindigd wordt - onverschillig of dit nu op 30-jarige of 16-jarige leeftijd ten einde komt.

Ik ben van mening dat de eisen van de maatschappij de mens overvallen, zodra hij uit de geborgenheid van zijn jeugd en leerperiode treedt.

Verder ben ik van mening dat bij het onderwijs in veel mindere mate de nadruk zou moeten worden gelegd op persoonlijk bezit, de status en waarde daarvan. Een kind heeft toch al de neiging om iets voor zichzelf op te eisen. We kunnen dit er niet uit krijgen, omdat het nu eenmaal tot de aard van het kind hoort. Maar wij kunnen het kind wel duidelijk maken, dat dit zeker niet de meest juiste en meest aanvaardbare wijze van zich gedragen is. Om een voorbeeld te geven: Indien een Verolme, een Zwolsman, op deze manier zouden zijn opgevoed, zouden zij zeker niet economisch zo groot zijn geworden, maar aan de andere kant zouden zij, met hun wilskracht en stuwkracht, toch voor de gemeenschap wel meer betekend hebben.

Ten laatste zou ik willen stellen dat het kind steeds moet leren dat opvoeding in wezen iets dient te zijn, wat je jezelf oplegt. Het mag niet iets zijn, wat je van bovenaan wordt opgelegd, want dan komt er zeker ook een ogenblik dat je tegen jezelf zegt: nu hoeft het lekker niet meer. Waarop de processen van afstomping onmiddellijk in zullen treden natuurlijk. Ik meen dat het kind reeds zeer jong zou moeten leren, dat leren op zich een belangrijk en ook aangenaam deel van het bestaan is. Dan zullen zelfs de oudsten zich nog voortdurend op de hoogte blijven houden van de nieuwste ontwikkelingen, terwijl iemand die in zijn vak een status bereikt heeft, het dan ook belangrijker zal vinden zich voortdurend op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen in het beroep, nieuwe procedures enz.

Dit is dan, zeer kort, een beeld van wat o.m. een juiste pedagogiek zou moeten omvatten. Ik besef zeer wel dat ik veel problemen niet heb aangesneden. Maar in de korte tijd die mij ter beschikking staat, meen ik toch een redelijk overzicht te hebben gegeven van zaken, die volgens mij voor alles wenselijk zijn.

Heeft u commentaar?

Vraag: Wetenschap berust op wetten. Zou dit bij een godsdienst niet zo zijn. Ik bedoel een normbesef.

Antwoord: Een normbesef is steeds weer gebaseerd op de gemeenschap en de daaraan overheersende vermogens. Indien u in deze zin stelt dat godsdienst en wetenschap beide op wetten berusten, zo geef ik u volledig gelijk, mits u bereid bent toe te geven dat in beide gevallen deze wetten door mensen zijn gemaakt, ongeacht wat men pretendeert omtrent de universaliteit van een wetenschappelijk vastgestelde wet, of de goddelijke wil die zou zijn uitgedrukt in een godsdienstige wet.

In beide gevallen zijn het door mensen geformuleerd wetten die mogelijk in het geheel van oorzaak en gevolg wel bepaalde aspecten weer kunnen geven, maar daarom nog geen uitdrukking vormen voor het geheel daarvan, zodat voortdurende ontwikkelingen ook hier noodzakelijk zijn. Een wet zou in dit verband dus moeten worden gezien als een voorlopige leidsnoer, maar niet als een algemeen en onbeperkt geldende norm voor alle verschijnselen, of voor alles wat er in het leven maar kan zijn.

Ik dacht dat je een kind ook duidelijk bij zou moeten brengen, dat iedereen zich kan vergissen en dat het erkennen daarvan geen vernedering betekent. Leer de kinderen dat niemand onfeilbaar is, vader niet, moeder niet, een professor niet en zelfs geen president, paus of bisschop. Het weten dat geen waarlijk onfeilbaarheid bestaat, krijgt later meer reliëf wanneer men de kinderen tracht te doen zien, dat niemand in staat is het geheel van de dingen of ontwikkelingen geheel te overzien.

Mogelijk zal dit alles ook u er toe kunnen brengen te beseffen dat alle wetten en normen voorwaardelijk gesteld dienen te worden. Juist dit voorwaardelijk stellen ervan brengt je tot een confrontatie met de eventuele wenselijkheid ervan. Want normen zijn wenselijk, niet omdat zij kosmisch juist zijn, maar omdat de mensen binnen die normen een samenleving op kunnen bouwen, wat zonder normen niet mogelijk zou zijn.

Is dit voldoende?

Vraag: Deze opvoeding zou proefondervindelijk bewezen moeten worden en niet zo sterk in de discussie moeten worden getrokken. Of is het anders in bepaalde landen?

Antwoord: Ik zou willen opmerken dat altijd en overal een vrijere opvoeding van de kinderen pleegt te stranden op het concept van meesterschap bij de ouders. Dat is begrijpelijk: een kind, dat eigen aansprakelijkheden kent zal ook bij anderen, zelfs de ouders, eveneens aansprakelijkheden ontdekken en rustig informeren, waarom men zich daar niet aan houdt. Een kind dat geleerd heeft voor zichzelf te denken, is kritisch en neemt geen genoegen meer met de verlegenheidsprookjes van ouderen zoals de ooievaar, Gods wil e.d. Het zal geen genoegen nemen met de nietszeggende antwoorden die ook in uw dagen op vragen van kinderen - en zelfs van Kamerleden - vaak worden gegeven. Ik meen dat veel volwassenen zich hierdoor in hun hoogheid en heerlijkheid zouden voelen aangetast, zodat m.i. het gebrek aan momentum bij de pedagogische vernieuwing voor het merendeel is gelegen aan de behoefte bij velen, om althans tegenover iemand groot en onfeilbaar te zijn - een behoefte die een meerderheid van de mensen naar ik meen nog steeds kent.

Vraag: Het valt me op dat jonge kinderen zo ontzettend veel wijsheid meegebracht hebben, zaken waaraan ouderen eerst rond het 35e jaar aan toe waren...?

Antwoord: Ik meen dat de jeugd van heden, door een veel vrijere opvoeding ook komt tot een veel vrijere reactie op de feiten. Er is geen sprake meer van een conflict met slechts bepaalde verschijnselen met het dagelijks leven. Het kind van heden leeft in feite voortdurend in conflict met het geheel van zijn kenbaar milieu en komt hierdoor eerder tot het toetsen van de waarden van dit milieu. Het kind heeft daarnaast belangstelling, ja, verering voor macht en kracht en daardoor ook een enorme belangstelling voor techniek e.d.

Door de behoefte van het kind om een macht te vinden, die door de ouders niet geheel meer gerepresenteerd wordt, zal het ook overschakelen naar het opnemen van bv. automobielen, vliegtuigen wapens e.d. Het vindt nu zijn beeld van meerwaardigheid en belangrijkheid in de techniek en dagelijkse ontwikkelingen van de eigen wereld, waar het de neiging heeft zich te vereenzelvigen met alle macht en vertoon, van protesterende muziek en andere kunstuitingen tot ruimtevaart en techniek toe. De oriëntatie van de kinderen van nu is dus anders dan die van kinderen in een nog niet zo ver verleden, wat echter nog niets zegt omtrent een wezenlijk grotere wijsheid bij de hedendaagse jeugd. Ook al geef ik graag toe dat het kind van vier jaar in uw dagen meer zinnigs weet te zeggen over vervoermiddelen en ruimtevaart, dan volwassenen van 100 jaar geleden.

Reactie: Kunst!

Antwoord: Niet helemaal juist. U realiseert zich niet, dat betrekkelijk zinnige zaken over mogelijke vaart naar de sterren al rond 1850 werden geschreven, boeken, niet berustende op fabels, maar op de technische kennis van die tijd verschenen o.m. in Frankrijk in 1868 - 1879, terwijl een grote ruimtevaartroman, omvattende een bezoek uit de ruimte en bezoek aan verschillende planeten, verscheen in de USA in 1893. In Duitsland verscheen in 1897 een soortgelijke roman, behandelende de relatie tussen twee planeten plus ruimtevaart op magnetische basis, tellende naar ik meen rond 500 bladzijden. Ik zal u geen literatuurlijst geven. Zoals hier echter blijkt, was er 100 jaar geleden heus wel iets bekend over en belangstelling voor ruimtevaart, ook al bleef de aandrijving voor velen nog het kanonschot op de maan.

Reactie: Maar nu hebben sommigen wel vreemde denkbeelden...

Antwoord: Klopt. Een van de meest vreemde, vind ik wel de gedachte dat binnenkort allerlei vliegende koppen-schotels uit de ruimte op aarde zullen gaan vallen, waarin dan kleine groene mannetjes zitten die komen om als geweten van de mensheid te functioneren en de wereld tot een paradijs te maken. Het wonderlijke is hierbij wel, dat men enkele gegevens gebruikt, die ofschoon niet bewezen, toch wel waar zijn en daaruit dan weer een sprookje maakt. Trouwens, sprookjes maakt men ook in uw dagen nog dagelijks, al is het maar de reeks verhalen over politieke systemen en alles, wat ze voor de mens zouden kunnen verrichten.

Waarbij men steeds weer vergeet, dat eerst de mens zelf zal moeten veranderen, wil zijn wereld voor hem veranderen, zodat het zeker niet genoeg is een ander een bepaald systeem op te leggen.

Ik bedoel, dat we hiermee dit eerste deel van de bijeenkomst gevoeglijk kunnen besluiten, vrienden. Ik hoop dat ik beide onderwerpen enigszins aanvaardbaar voor u heb belicht, gezien de beschikbare tijd. Ik dank u voor uw belangstellende vragen en verontschuldig mij zo mijn antwoord op uw vragen niet zo duidelijk of volledig was als u wenste.

Goedenavond.

Goedenavond, vrienden.

Ook het tweede deel van de avond is bestemd voor het zo mogelijk vervullen van uw wensen, ofschoon er bij ons wel een voorkeur is voor een meer geestelijk onderwerp. Wie van jullie heeft een idee?

HOE ZIET DE GEEST DE MENS?

Ik weet niet of je wel eens een dreun op een oog hebt gehad. Dan spatten er eerst wat vonken weg, daarna drijven kleurrijke vlekken wat vormloos voorbij. Wanneer je als geest voor het eerst terugkijkt naar de menselijke wereld, zo denk je: Wat drijft daar toch allemaal? Maar op de duur ga je leren, dat variaties in kleur e.d. allen een uitdrukking van eigenschappen vormen en op een gegeven ogenblik kom je zover, dat je de mensen a.h.w. kunt lezen. Ik zeg nadrukkelijk lezen, omdat je zeer veel aan de verschillende tekens kunt zien en zo tot een verhaal komt, dat soms heel wat verder gaat, dan voor mensen op aarde mogelijk is. Je ontdekt dan later dat de mensen natuurlijk ook nog een uiterlijk hebben, waar ze dan soms nog trots op zijn ook - ik ben dit nooit geweest, maar had dan ook geen enkele reden daartoe.

Je denkt dan: dat moet ik toch ook gaan zien. Je beseft dan opeens dat mensen denken. Wanneer mensen denken, vormen ze voorstellingen in zich, die dan enigszins worden uitgestraald. Die uitstralingen kun je opvangen en omdat je wel enige ervaring hebt gehad van de stoffelijke wereld, kun je in jezelf aan de hand van die denkbeelden van mensen voorstellingen opbouwen, die dicht bij de stoffelijke werkelijkheid komen. De mens wordt dus tweeledig door de geest gezien: In de eerste plaats aan de hand van wat je zijn uitstraling kan noemen - aura enz. - en wat voor ons zijn werkelijke wezen weergeeft. In de tweede plaats vormen we ons een beeld van de mens in vorm door het aflezen van de reacties op die mens bij anderen en voorstelling, die hij van zich heeft. Beide verschillen meestal nogal, maar wanneer je het gemiddelde neemt, heb je toch wel een aardig beeld van de mens, zoals deze uiterlijk in de wereld bestaat.

Als je dus als geest de mens ziet, heb je over hem wel zo enige gedachten. Voor mij is het bv. een hele opgave geweest dat alles dan niet te zeggen, wanneer ik doorkwam. Wat niet wil zeggen dat alles, wat je zo waarneemt, als geest nu negatief is. Maar als ik zie hoe mensen zijn, vallen me zekere dingen op. Wanneer ik iemand zie die alle gaven heeft om een goede zakenman te worden, zo is het in uw tijd bijna zeker, dat hij artist wil worden. Zie je iemand met artistieke gaven ziet, dan blijkt dat hij toch liever de handel in wil of advocaat wil worden of zo. Vandaar dat bepaalde pleidooien in uw dagen mij futuristisch en onwerkbaar, om niet te zeggen anarchistisch, aandoen.

Trouwens, ook in de medische wetenschap zie ik heel wat types, die daar qua begaafdheid eigenlijk niet thuis behoren. Dat zouden vaak goede boekhouders zijn. Maar een boekhouding van blindedarmen en andere afwijkingsmogelijkheden is voor hen toch niet voldoende, omdat ze niet gevoelig zijn voor de verschillende facetten van de mens en zo slechts zelden snel tot een geheel juiste diagnose kunnen komen.

Zo zie je dat sommige mensen een enorm woordgeheugen hebben en met woorden zeer veel zouden kunnen doen. Volgens mij zouden die mensen het meest bereiken, wanneer zij anderen zouden onderwijzen en in herinnering brengen, wat ze mogelijk zijn vergeten. Maar vergeet het maar. Dergelijke mensen vertellen anderen veel dingen, maar voornamelijk dingen, waar zij zelf niet geheel in geloven. Ze doen dit dan wel in zo fraaie bewoordingen, dat ze geloofwaardig worden. Tot het ogenblik, dat zij gaan geloven dat zij, op grond van het geloof, dat anderen aan hun woorden hechten, toch wel enigszins in zichzelf mogen geloven. Wat dan gemeenlijk weer volkomen fout is.

Wanner u zich afvraagt, hoe de geest de mens ziet, zo moet ik wel zeggen: als een wat wonderlijk wezen, waarbij je je steeds weer afvraagt: ben ik nu werkelijk vroeger ook eens zo geweest? Toch zal de geest over het algemeen met welwillendheid naar de mensen kijken, om niet te zeggen met een welwillende verwondering. Als vergelijking kan ik me de houding voorstellen van grootouders die vol bewondering, maar ook verwondering, toezien hoe hun kleinkind begint met lopen en praten. Ook de grootouders zitten dan met enige trots en vertedering te kijken naar de vreemde capriolen die hun nakomelingen uithalen. Ze zien daarin immers een wordende mens? Zo zien we in de mensen een wordende geest, die nog moet leren en daarom allerlei capriolen uithaalt.

U kunt over het algemeen dus wel met enige welwillendheid uit de geest rekening houden, al zijn er op aarde natuurlijk ook wel mensen, die de p... hebben aan kinderen en onder de geesten wel enkelen, die de p... hebben aan mensen. Dat zijn overigens meestal niet de besten. Geesten die niets van mensen moeten hebben zijn gemeenlijk wezens die zo zeer op zichzelf georiënteerd zijn, dat zij elke storing van beelden, die zij voor zichzelf als belangrijk beschouwen, zien als een onrecht dat gewroken dient te worden. Wij in de Lichtere werelden hebben zo langzamerhand wel geleerd, dat een aantasting van onze schijnbaar onveranderlijke wereldwaarden over het algemeen een verbetering van ons besef en wezen tot stand brengt. Dat is iets, wat de meeste mensen zich nog niet beseffen, maar dat komt misschien nog wel.

=====

We hebben natuurlijk ook vaak medelijden met de mensen. Niet, omdat u soms zo heel diep in de puree zit, hoor. Maar als we de mens zien ploeteren en dan bemerken, dat hun doel en vreugde ligt bij Ajax- Feijenoord en hun diepste ellende bij een belastingaanslag, dan vragen we ons toch wel eens af, wat voor die mensen dan in het leven werkelijk betekenisvol en belangrijk is van binnen. We zien esoterici die fantastische torens van filosofieën beklimmen en bijna de nek breken, omdat ze mensen zijn en het bovennatuurlijke, wat zij van zichzelf zouden willen vergen, niet kunnen volbrengen. Aan de andere kant zien wij natuurlijk ook mensen die zo heel gewoon door het leven gaan met een gevoel van: het moet maar zo, het kan niet anders, maar ik blijf toch allereerst mijzelf. En als we zo iemand zien, hebben we vaak de behoefte om te zeggen: hee, je zit verkeerd. Je zou bij ons moeten zijn. Ik wil overigens niet zeggen dat zo iemand geveleid is, wanneer hij zoiets eens van een van ons te horen krijgt. De reactie is meestal: Ik heb nog helemaal geen zin om dood te gaan, hoor. Het is trouwens wel vreemd: de meeste mensen hebben een periode in hun leven, dat ze het schone lied aanheffen van "O, was ik maar dood". Maar tegen de tijd dat wij komen om ze af te halen, blijken ze toch steeds weer veel minder enthousiast over de overgang, dat kan ik je wel verzekeren.

Vraag je je als geest verder eens af wat voor de mensen erg belangrijk is, dan kom je tot de conclusie, dat dit meestal heel iets anders is dan zij tegen alle mensen steeds weer zeggen. Het grootste deel van wat zij op aarde beminnen, is overigens een illusie. De mens bemint zichzelf wanneer hij zich in een ander meent te herkennen en kreunt dan vroom: ik heb mijn naaste lief. Nou, geloof dat maar niet. Een mens beweert vaak, dat hij het edele in deze wereld liefheeft. Hij bedoelt dan dat hij door anderen graag als edel wordt beschouwd en het gevoel dat dit opwekt, liefheeft. Zo zeggen sommige mensen eenvoudig: Edel? Kom nou. Ik probeer maar te leven. En juist die mensen zijn heel wat edeler en beter dan zij zelf schijnen te denken. Want zij zoeken zichzelf niet en betekenen daardoor veel voor de wereld.

Een meestal moeilijke kwestie is die van belangrijkheid. Een geest kijkt naar een mens, ziet deze als een Licht en merkt op: een belangrijk iemand, deze mens is een stralend centrum. Wat betekent, dat die mens bepaalde gedachten en een bepaalde kracht uitstraalt, die Licht zijn, waardoor de mensen zich bij zo iemand meestal prettiger voelen. Zien wij zoiets, dan zeggen wij: daar heb je nu eens een werkelijk belangrijk mens. Maar dan moet je eens horen hoe de andere mensen over zo iemand plegen te denken. "Schlemiel", is nog de netste uitdrukking die ze plegen te gebruiken en naar buiten toe heet het: "Nou ja, een aardig mens, maar veel zit er niet bij..."

Wanneer wij naar de wereld kijken, zijn er natuurlijk ook allerhande dingen die wij ons afvragen, omdat wij alweer veel van de aarde vergeten zijn. Wanneer wij bv. de seksrage op uw wereld bekijken - wat we nogal sec beleven, omdat wij de werkelijke betekenis daarvan zien - zo vragen we ons af: Lieve mensen, waarom vind je dit nu belangrijker dan honger naar eten? Je hebt uiteindelijk allebei nodig. Maar de mensen denken er anders over. Van eten maken zij iets doodgewoons. Maar van seks maken zij iets exclusiefs. Je moet het denkbeeld eens omdraaien en je voorstellen dat de mens alsof zij in de slaapkamer samen zijn, eten, en de rest 'en plein public' doen. De wereld zou er wel wat vrijer door worden, geloof ik, ofschoon de kans groot is, dat het taboe dan naar een andere kant doorslaat. Dan zou men mogelijk bezwaren maken tegen de etalage van de groenteboer, zoals men dit nu vaak doet tegenover de uitstallingen van de seksshops.

Ik dacht dat alle dingen pas dan belangrijk waren, wanneer er geestelijk ook iets meeklinkt, wanneer men ook in de geest iets beleeft. Want dat is iets waar wij naar kijken. Maar alles bij elkaar zeggen we dan uiteindelijk toch: nou ja, de mensen zijn zo kwaad nog niet. In de meeste mensen vinden wij wel iets goeds. Wij verbazen ons er wel steeds weer over, dat zoveel mensen hun werkelijk goede zijden zo angstig voor anderen verbergen. Wij menen dat in de meeste mensen ook wel wat kwaad schuil gaat, maar vragen ons natuurlijk ook af, waarom men dan alle moeite doet om juist deze kant van de eigen persoonlijkheid als een deugd voor te stellen. Maar wij hebben altijd toch weer een gevoel van: nou ja, het zijn nog kinderen, zij leren het heus wel.... Wat erg verheven mag klinken, maar we zijn ons er van bewust van, dat wij mogelijk ook nog eens in die kinderkamer terecht zullen komen. Wij weten heus wel, dat wij ook zo heel ver nog niet gevorderd zijn. Maar toch is het voor ons moeilijk om de mensen met hun vele leuzen - en wat daarachter vaak verborgen is - te zien en te beseffen: zo zal ik ook weer eens kunnen zijn.

We hopen dan gemeenlijk ook, dat wij zo niet meer zullen behoeven te leren en beleven. Maar wanneer wij in uw wereld terechtkomen, is de kans groot, dat wij zo zullen zijn als u. Of misschien ook niet. Want ik geloof dat de mens, die geestelijk rijp is geworden, zal gaan leven uit de innerlijke kracht die hij bezit. En wij zien toch, dat er mensen genoeg op uw wereld zijn, die hebben geleerd uit die innerlijke krachten te leven en voornamelijk werken met al wat zij in zich dragen, terwijl uiterlijkheden voor hen wat onbelangrijker worden. Dan denk ik ja, dit lijkt me toch wel weer een paar klassen hoger te zijn dan het verleden toonde. Mogelijk komt er op de aarde nog eens een hogeschool voor geesten die een bijzonder bereik nastreven.

Nu weet u, hoe ik als geest de mens zie. Wil u nu iets te berde brengen?

Vraag: Hoe de mens de geest ziet?

Antwoord: Voor mij mag het. Maar het is toch wel wonderlijk: als geest ben je voor de mensen naargelang hun instelling iets wat niet bestaat, iets wat met vleugeltjes en kroontje door de wolken dartelt, of een gehoornd wezentje, dat klaar is om weer een zieltje te vangen en te roosteren.

Reactie: Dat is ouderwets.

Antwoord: Ik vind het best dat u dit vindt. Maar mijn omschrijving geldt nog voor heel veel mensen als juist. Trouwens, hoe zou een mens de geest moeten zien? Ik dacht als een soort grote broer of zoiets, een grote zus.

Dus zo iets van: ik ben nog niet zover, maar ik word zo ook of zelfs beter. Volgens mij zit een mens die zo denkt, nog het dichtst bij de werkelijkheid. Maar u weet het nu: Wanneer u commentaren hebt op mijn commentaren op u, zo zijn ze welkom.

Vraag: Is er zo'n groot verschil tussen een belichaamde geest en een ontlichaamde geest?
Antwoord: Ik geloof van wel. Is er ook niet een groot verschil tussen een mens die met boeien aan loopt en dan nog een zware kogel achter zich moet slepen en iemand die in een turnpakje rondtartelt? Misschien is het verschil niet essentieel, maar in mogelijkheden bestaat er wel degelijk verschil en daarmee ook in wereldbeschouwing en beleving. Dat verschil is betrekkelijk groot. Het menselijke leven kent toch ook bepaalde schoonheden en vreugden. Telt dat zo weinig, dat dit in uw wereld niet opvalt? Een groot deel van hetgeen u mooi vindt in ieder geval niet. Dat is een kwestie van ... hoe zal ik het zeggen ... verhoudingen, persoonlijk oordeel. Het schone is vaak slechts schoon in de ogen van de beschouwer. Twee mensen lopen langs een boerderij met een grote mesthoop. De ene, een schilder, roept verrukt uit: Hoe rustiek, dat moet ik uitbeelden. De ander roept echter uit: Wat stinkt het hier, laten we snel doorlopen.

Er is wel iets wat ons steeds weer opvalt. Blijheid. Maar dan gaat het om mensen die innerlijk blij zijn, niet om uiterlijke demonstraties. Mensen, die van binnen blij zijn, blijken opeens wat meer uit te stralen. Eigenlijk is het vreemd: Wanneer je van binnen blij bent, straalt je gewoon vreugde naar anderen toe. Dat soort dingen valt ons wel op. De redenen waarom jullie blij zijn of niet blij kunnen zijn, zeggen ons echter vaak weer betrekkelijk weinig. Alleen door terug te grijpen op onze eigen ervaringen in de stof, kunnen we er soms iets van begrijpen. Het is met uiterlijke blijheid en gulheid vaak als iemand die praat over de zachtste matrassen tegen een fakir die pleegt te rusten op een spijkerbed. Voor ons zijn vele dingen in uw bestaan eenvoudige zaken die wel wat buiten onze normale wijze van leven en beleven liggen. Vandaar ook dat vele van mijn commentaren op uw wereld, die ik geef door u als cynisch worden beschouwd, ofschoon zij van mijn kant toch eerlijk, juist en oprecht zijn. Want ik ben niet werkelijk cynisch.

Vraag: Dan hebben we een ander kader van beleving?

Antwoord: Dat is zeker: we hebben een heel ander kader van beleving. Wij zien u vaak bezig vol van bv. politieke geladenheid en zeggen dan tot ons zelf: waarom maken zij zich toch zo druk om iets, wat toch niets uithaalt. De mensen zullen dan zeggen dat hun streven wel iets uithaalt, omdat de vorm van iets daardoor verandert in de gemeenschap. Maar onze overweging is dan: maar de mensen blijven zichzelf gelijk. Als ik het bv. goed bekijk, is politiek-sociale bewogenheid in uw tijd het streven naar een verandering van de symptomen, in de hoop dat de ziekte daardoor prettiger wordt.

Vraag: Kunt u ook zien waarom wij blij zijn?

Antwoord: Niet altijd, maar vaak wel. Heel vaak zijn de mensen blij, omdat wij op de een of andere manier een gevoel van verbondenheid hebben of vinden. En de meeste mensen zijn ongelukkig, wanneer op de een of andere manier in hen een gevoel van verworpen of geïsoleerd zijn ontstaat.

Vraag: Is een ongeluk dan niet de invloed van boze geesten?

Antwoord: Lieve heer, boze geesten krijgen over het algemeen de schuld van al die dingen die de mensen elkaar en zichzelf aandoen, omdat de mensen op deze wijze het gevoel van zelf aansprakelijk te zijn, voor hetgeen ze doen, kunnen ontwijken. Iets, wat misschien, zolang je in het sprookje gelooft, waar kan zijn, maar wat uiteindelijk in de geest niet meer kan worden volgehouden. Laat mij het zo stellen: Er zijn inderdaad geesten die u boos kunt noemen, geesten die het niet zo goed met u menen. Maar ze kunnen je pas beroeren, wanneer in u iets leeft, waardoor u deze entiteiten aanvaardt.

Reactie: Ik vraag het niet voor mezelf.

Antwoord: Dat weet ik ook en daarom antwoord ik in het algemeen. Mensen zijn nu eenmaal vreemde wezens, dat moet je niet vergeten. Denk maar eens aan die timmerman die zijn eigen doodkist alvast maakte, omdat hij deze bestelling niet aan de concurrentie gunde!

Er zijn mensen die bijzonder op God en alles wat goed is gesteld zijn, tot er iemand komt die zegt, dat zij wat kunnen verdienen. Dan vergeten ze alles. Maar zo zij dan menen dat hierbij een boze geest een rol speelt, zo laten ze zelf toch die boze geest binnen? Dan breken ze toch hun eigen harmonie door hun begeerte? Er zijn mensen die zeggen dat ze de hele wereld lief willen hebben. Tot er natuurlijk iemand komt die niet doet wat ze willen. Die kunnen zij dan opeens wel vermoorden. Wat betekent dat ze op dat ogenblik harmonieus zijn met een entiteit die de mensen kwaad wil doen. En zo zij daar dan last van krijgen, is dit toch hun eigen schuld en verantwoordelijkheid? Wanneer je als mens dergelijke impulsen overwint en beseft, dat bezit niet zo belangrijk is, dat je moet aanvaarden dat een ander anders is dan jij, dan is de boze geest al lang weer pleite, weg, hoop, boem.

Maar de meeste mensen zijn zo, dat zij - wanneer ze contact met een boze geest hebben - een harmonie met het lagere niet stellen dat zij moeten veranderen, maar dit eerder beschouwen als een extra energie, die het hen mogelijk moet maken hun eigen verlangens en wil door te zetten. Weet u wat dergelijke mensen die zich ten koste van alles door willen zetten, zijn? Mensen die op anderen inrammen in naam van de goede zeden, terwijl zij zelf zedelijk al lang doorgezeten zijn. Dat wordt dan voor beide partijen op den duur een pijnlijke procedure.

Vraag: Is het uiteindelijk niet een kwestie van hetgeen men zich bewust is? U spreekt over het verschil tussen mens en geest, maar een mens is slechts tijdelijk mens, maar is uiteindelijk ook een geest. Dus blijven we hetzelfde...

Antwoord: Een schitterende mop. Want wat u zegt, zou geheel waar zijn, wanneer de mens in de stof zich van zijn geest geheel bewust zou zijn. Maar aangezien de meeste mensen geestelijk min of meer bewusteloos zijn en allen menselijk stoffelijk van zichzelf bewust zijn, is er wel degelijk een verschil, ook wanneer dit ligt in het bewustzijn en niet zonder meer in potentie, wanneer we een onderscheid maken tussen mens en geest.

Vraag: Er is veel verdriet en lijden. Kan een geest je helpen, als je dit hebt?

Antwoord: De geest kan u helpen bij het overwinnen van verdriet en lijden, wanneer u het zelf niet zoekt. Het jammere is, dat vele mensen zozeer verknocht zijn aan hun lijden, dat zij beschouwen als een recht, dat zij hebben op de wereld, dat zij de hulp niet werkelijk willen aanvaarden. Op dezelfde manier zijn er mensen die zo verliefd zijn op hun leed dat zij het als een groter leed zouden ervaren wanneer ze niet meer zouden lijden. Iets, wat deze mensen voor zichzelf misschien niet weten of willen beseffen, maar wat wij heel goed kunnen zien.

U zult dus wel begrijpen dat zo iemand ziek is en deze ziekte beschouwd als een mogelijkheid anderen de dingen te laten doen, die hij zelf liever niet doet. Wij zeggen: het heeft geen zin zo iemand te genezen, ook al beweert hij wel dat hij dit wil. Want van de ene ziekte komt hij toch weer in de andere in dat geval, dus laat hem.

Bij lijden is het ook zo. Wanneer we zien dat mensen voortdurend bezig zijn met hun gemis - bijvoorbeeld - en daardoor het eenvoudig vertikken te zien naar al wat ze nog hebben en krijgen, zo menen wij: Waarom zo iemand wat geven? Het helpt toch niet. Laat zo iemand maar zo lang bezig zijn met zichzelf en zijn lijden, tot hij ziek wordt van zichzelf en zijn lijden. Eerst dan kunnen wij zo iemand helpen.

Vraag: En wanneer iemand kanker heeft?

Antwoord: Dat is iets waar je vaak weinig aan kunt doen op lichamelijk terrein. En zelfs dan kan dit alleen, wanneer zo iemand zich geheel richt op alles wat nodig is. Wel kun je, wanneer iemand een zekere blijmoedigheid heeft, de persoon benaderen en deze een geestelijk geluk geven, wat tegen het lichamelijk lijden opweegt. Dit wordt vaak gedaan. Bovendien is er dan de kans dat, zo de houding van de patiënt positief is en de kanker nog niet te ver is uitgezaaid, een inkapseling van de haarden ontstaat. De ziekte komt dan tot rust en de symptomen verdwijnen langzaam. Maar dit wil nog niet zeggen dat zo een algehele genezing kan worden bereikt. Daarvoor zijn andere zaken nodig, als bepaalde enzymen en hormonen, veel zuurstof e.d.

Vraag: Is homoseksualiteit een geestelijk probleem?

Antwoord: Geestelijk bestaat ze niet. Maar het is een probleem voor de mens, die zichzelf niet kan accepteren, omdat hij zich vasthoudt aan normen van een wereld die voor hem in wezen niet kunnen bestaan. De meeste ellende van de mensen komt sociaal voort uit de behoefte van mensen zich te conformeren aan normen, waaraan een conformatie voor hen in wezen onmogelijk is. Het jammere is, dat dergelijke normen steeds weer met een beroep op hoogste krachten als religie e.d. worden opgelegd aan zovele. De mens schiet niet tekort, wanneer hij leeft vanuit zichzelf en de kracht die in hemzelf bestaat. Hij schiet eerst tekort, wanneer hij tracht datgene te zijn, die hij niet is. Wat m.i. toch wel als een geestelijke les kan gelden.

Vreemd eigenlijk. Ik hou zelf het meeste van allerhande spitsvondigheden. Maar men wil het mij kennelijk afleren, want keer op keer geeft men mij een geestelijk onderwerp te behandelen. Waarvan ik dan toch op mijn manier iets maak.

Maar daarmee kom ik aan het einde van mijn bijdrage.

Ik dank u voor uw aandacht.

Goedenavond.

d.d. 23 februari 1973